

VU Research Portal

Verbintenissen en verplichtingen in het vennootschapsrecht

Huizink, J.B.

published in

Onderneming en financiering
2012

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Huizink, J. B. (2012). Verbintenissen en verplichtingen in het vennootschapsrecht. *Onderneming en financiering*, 20(3), 4-12. http://www.bjutijdschriften.nl/tijdschrift/ondernemingenfinanciering/2012/3/OenF_1570-1247_2012_020_003_002.pdf

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

WETENSCHAP

Verbintenissen en verplichtingen in het vennootschapsrecht^{*}

J.B. Huizink

1 Inleiding

De wetsvoorstellen vereenvoudiging en flexibilisering van het bv-recht met de bijbehorende invoeringswet zijn na de nodige commotie over art. 2:216 – zie het nader voorlopig verslag en de daarop gevolgde nadere memorie van antwoord¹ – aangenomen en zullen op 1 oktober 2012 in werking treden. De flex-bv heeft al veel pennen in beweging gezet. Om van het bijbehorende PAO-circus maar te zwijgen. Het betreft dan ook een belangrijke vernieuwing van ons bv-recht.

Zoals bekend zullen art. 2:195a en 2:195b Burgerlijk Wetboek (BW) over verplichtingen tot aanbieding en overdracht van aandelen respectievelijk over opschorting van aandeelhoudersrechten komen te vervallen en zal de materie worden overgebracht naar het sterk gewijzigde art. 2:192 BW. De met art. 2:195a en 2:195b BW corresponderende nv-bepalingen, art. 2:87a en 2:87b BW, blijven echter gehandhaafd, zodat veel van hetgeen over de vervallen Boek 2 BW-bepalingen is geschreven – voorlopig – zijn betekenis behoudt. In het nieuwe art. 2:192 BW staat onder meer dat de statuten met betrekking tot alle aandelen of aandelen van een bepaalde soort of aanduiding kunnen bepalen dat verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard, jegens de vennootschap of een derde of tussen aandeelhouders, aan het aandeelhouderschap zijn verbonden.

De woorden ‘verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard’ vielen terstond op. Reeds tijdens het schrijven van mijn dissertatie over bestuurders van rechtspersonen hield ik mij – mede geïnspireerd door de gedachten van Eggens en Schoordijk – bezig met het onderscheid tussen verplichtingen en verbintenissen in het rechtspersonenrecht. Anderen hebben zich evenmin onbetuigd gelaten. Zoals Van der Ploeg, die in 1986 in de Dijk-bundel over de verbintenis in het rechtspersonenrecht heeft geschreven.² En Dijk zelf had eerder in WPNR³ over het vraagstuk gepubliceerd. Van der Ploeg had het onderwerp eveneens in zijn in 1978 versche-

* Dit artikel is een bewerking van een bijdrage aan een op 7 september 2012 verschenen liber amicorum ter gelegenheid van het afscheid van mr. T.J. van der Ploeg als hoogleraar aan de VU Amsterdam.

1 Kamerstukken II 2011/12, 31 058, D en E.

2 T.J. van der Ploeg, De verbintenis in het rechtspersonenrecht, in: Met recht verenigd, notariële en privaatrechtelijke opstellen, aangeboden aan prof. P.L. Dijk, Arnhem: Gouda Quint BV 1986, p. 185 e.v.

3 P.L. Dijk, Artikel 8 en de identiteit van een rechtspersoon, WPNR (1983) 5664, p. 549 e.v.

nen dissertatie aangeroerd.⁴ Deze bijdragen van VU-gebonden auteurs moeten echter in belangrijke mate tegen de achtergrond van het verenigingsrecht worden gelezen. Gaan we jaren later een soortgelijke discussie in het nieuwe bv-recht krijgen? Wat wordt nu eigenlijk bedoeld met verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard en waarin onderscheiden deze verplichtingen zich van verbintenissen en verplichtingen die niet van verbintenisrechtelijke aard zijn?

2 Verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard

De mogelijkheid om bij de statuten extra verplichtingen aan het aandeelhouder-schap te verbinden wordt in art. 2:192 BW volgens de Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht (Wet flex-bv) aanmerkelijk verruimd.⁵ In het huidige art. 2:192 BW staat alleen dat aan een aandeelhouder tegen zijn wil geen verplichtingen boven de storting van het nominale bedrag op het aandeel kunnen worden opgelegd, ook niet door wijziging van de statuten. Van die bepaling is volgens de expertgroep⁶ onduidelijk of zij ziet op alle verplichtingen of uitsluitend op verplichtingen van vermogensrechtelijke of verbintenisrechtelijke aard. De expertgroep heeft in haar rapport daarom de aanbeveling gedaan om 'verplichtingen' te vervangen door 'verbintenissen'. De memorie van toelichting: 'Deze aanbeveling is in aangepaste vorm overgenomen in artikel 192.'⁷ En dan volgt er ter aangehaaldeer plaatse iets merkwaardigs:

'Omdat in de gebruikelijke terminologie verbintenissen niet worden opgelegd, maar worden aangegaan, is gekozen voor de formulering "verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard".'

Zo leer je nog eens wat! Bijvoorbeeld dat de minister van Justitie en de minister van Economische Zaken – de ondertekenaars van het document – kennelijk nog nooit van de verplichting tot schadevergoeding op grond van onrechtmatige daad of van andere verbintenissen uit de wet hebben gehoord.⁸ Bovendien worden in het gewone taalgebruik overeenkomsten aangegaan en geen verbintenissen, behalve mogelijk die levenslange verbintenis die meer bekend staat als het huwelijk. Zie ook art. 6:1 BW over het *ontstaan* van verbintenissen (als dat uit de wet voortvloeit) en niet over het *aangaan* van verbintenissen. We moeten het er maar voor houden dat art. 2:192 BW ziet op verbintenissen. Waarbij ik overigens wel opmerk dat in het vervolg van de memorie van toelichting op art. 2:192 BW niet

4 T.J. van der Ploeg, *Het burgerlijk recht en de vrijwillige organisaties* (diss. VU Amsterdam), Deventer: Kluwer 1978.

5 Zie ook W.J.M. van Veen, *Statutaire verbintenissen, verplichtingen tot uittreden en het ontnemen van aan aandelen verbonden rechten volgens het ontwerp inzake de Flex-BV*, WPNR (2007) 6731, p. 950 e.v.

6 Rapport Vereenvoudiging en flexibilisering van het Nederlandse bv-recht d.d. 6 mei 2004.

7 MvT Kamerstukken II 2006/07, 31 058, nr. 3, p. 43.

8 Vgl. Van Veen 2007, p. 950, die terecht wijst op art. 2:34a BW ingevolge welke bepaling *verbintenissen* slechts bij of krachtens de statuten aan het lidmaatschap van een vereniging kunnen worden verbonden.

J.B. Huizink

van verbintenissen maar hardnekkig van verplichtingen *tout court* wordt gesproken.

3 Een stukje parlementaire geschiedenis op art. 2:192 BW

Bij nota van wijziging⁹ is er fiks aan art. 2:192 BW gesleuteld. De regelingen over statutaire verplichtingen tot aanbieding en overdracht van aandelen en over statutaire eisen aan het aandeelhouderschap in art. 2:195a BW en over opschorting van aandeelhoudersrechten in art. 2:195b BW werden geïntegreerd in de regeling over statutaire verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard in art. 2:192 BW en in een nieuw toegevoegd art. 2:192a BW. Art. 2:195a en 2:195b BW konden daardoor worden geschrapt. Interessant voor ons is de nota naar aanleiding van het verslag,¹⁰ waarin onder meer wordt opgemerkt dat het onderscheid tussen enerzijds statutaire verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard en anderzijds statutaire verplichtingen tot aanbieding en overdracht en eisen aan het aandeelhouderschap niet in alle gevallen duidelijk valt te maken. En voorts:

‘De statuten zouden bijvoorbeeld kunnen bepalen dat het bezitten van een bepaald opleidingsniveau een vereiste is voor het aandeelhouderschap. Indien voor het behalen van dat opleidingsniveau een dure cursus noodzakelijk is, rijst de vraag of dit, hoewel gegoten in de vorm van een kwaliteitseis, niet eerder een verplichting in de zin van artikel 192 is. Daarnaast kan ook een verplichting tot aanbieding en overdracht tot financieel nadeel bij aandeelhouders leiden en daarmee (indirect) op het persoonlijk vermogen van de aandeelhouder drukken. Hierdoor rijst de vraag of in die gevallen een beslissing bij gewone meerderheid in alle gevallen voldoende bescherming biedt. Een en ander heeft ertoe geleid dat bij nota van wijziging is bepaald dat behalve statutaire verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard ook statutaire verplichtingen tot aanbieding en overdracht en statutaire eisen aan het aandeelhouderschap niet tegen de wil van de aandeelhouder kunnen worden opgelegd. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de wettelijke regeling op deze punten nagenoeg uniform kan zijn (...).’

Kennelijk staat de steller van de nota naar aanleiding van het verslag niet voor ogen wat onder statutaire verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard moet worden verstaan. Daarbij kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat de begripsvorming daaromtrent niet alleen gebrekkig is, maar bovendien een nogal zwakke karakter draagt. Immers, in eerste instantie is de notie verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard geïntroduceerd om – laat ik het maar zo formuleren – niet-vermogensrechtelijke verplichtingen daarvan uit te sluiten. Als in mijn ogen vervolgens één ding geen vermogensrechtelijke verplichting is, dunkt mij dat wel het stellen van een kwaliteitseis aan het aandeelhouderschap. Zeker als die kwali-

9 Kamerstukken II 2008/09, 31 058, nr. 7, p. 2.

10 Kamerstukken II 2008/09, 31 058, nr. 6, p. 21.

teitseis, zoals in het voorbeeld uit de hiervoor geciteerde nota naar aanleiding van het verslag, betrekking heeft op een bepaald opleidingsniveau. Dat het behalen van de opleiding geld kost, is een heel andere zaak. Het zou ook verschil maken als aan de aandeelhouder de verplichting wordt opgelegd een bepaalde opleiding te volgen en met succes af te ronden. Dat laatste is een extra verplichting en met betrekking tot die verplichting kan men zich afvragen of zij als een verbintenis kan worden gekwalificeerd. De geciteerde passage uit de nota naar aanleiding van het verslag is bepaald niet overtuigend, wat er overigens zij van het samenvoegen van de bepalingen over het opleggen van extra verplichtingen boven op het aandeelhouderschap en de verplichtingen tot aanbieden en overdracht van aandelen in bepaalde in de statuten aangewezen gevallen, de daaraan gekoppelde verplichting tot overdracht van aandelen en de overige wijzigingen op het oorspronkelijk voorgestelde art. 2:192 BW (verwijzing naar beding ten behoeve van een derde).

4 Verbintenissen

Volgens de expertgroep¹¹ zou het gebruik van de term verbintenis in art. 2:192 BW onderscheidend werken en met name doen uitkomen dat het niet gaat om ‘verplichtingen van administratieve aard’ of om ‘voorschriften die in acht moeten worden genomen bij de overdracht van aandelen’. Ik merk op dat met betrekking tot die laatste categorie ‘voorschriften’ de wetgever bij eerdergenoemde nota van wijzigingen deze aan de nieuw voorgestelde terminologie ten grondslag liggende doelstelling eigenlijk heeft losgelaten. En wel door de in art. 2:192 BW geregelde materie van extra verplichtingen aan het aandeelhouderschap samen te voegen met de verplichtingen tot aanbieden en overdracht van aandelen in bepaalde in de statuten aangewezen gevallen en de verplichting tot overdracht van aandelen.

Eerder, zie hierboven, sprak de expertgroep over verplichtingen van vermogensrechtelijke of verbintenisrechtelijke aard, waarbij niet duidelijk is of het voegwoord ‘of’ als verbinding op twee elkaar uitsluitende dan wel twee min of meer synonieme betekenissen van de noties vermogensrechtelijk en verbintenisrechtelijk doelt. We pakken de Asser er maar eens bij en lezen dat het begrip verbintenis in de wet niet omschreven wordt en dat onder verbintenis moet worden verstaan een vermogensrechtelijke betrekking tussen twee of meer personen, krachtens welke de een jegens de ander tot een prestatie gerechtigd is en deze jegens gene tot die prestatie verplicht is.¹² Volgens die gangbare omschrijving zijn niet-vermogensrechtelijke verplichtingen dus geen verbintenissen.¹³

11 MvT, Kamerstukken II 2006/2007, 31 058, nr. 3, p. 43.

12 Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-I, Deventer: Kluwer 2008, nr. 6.

13 Zo reeds Van der Ploeg 1986, p. 188.

J.B. Huizink

5 Heeft de wetgever het werkelijk zo gewild?

Wat mij brengt bij de vraag of de wetgever daadwerkelijk heeft gewild dat art. 2:192 lid 1 onder a BW zich niet kan uitstrekken tot verplichtingen die geen vermogensrechtelijk karakter hebben en dus niet gekwalificeerd kunnen worden als verbintenissen. Uit de hiervoor aangehaalde passage uit de nota naar aanleiding van het verslag zou men zacht gezegd anders kunnen afleiden. Waarom, zo vraag ik mij af, zou men wel de kwaliteitseis mogen stellen dat aandeelhouders tot een bepaalde geestelijke stroming moeten behoren (art. 2:192 lid 1 onder b BW) en niet op grond van art. 2:192 lid 1 onder a BW mogen bepalen dat aandeelhouders de (inspannings)verplichting hebben zich tot diezelfde stroming te bekeren? Overduidelijk, zou ik menen, geen verplichting van verbintenisrechtelijke aard. Het lijkt erop dat in de flex-bv ongewild het onderscheid tussen verbintenissen en andere verplichtingen vanwege de samenvoeging van art. 2:192 BW (oud) met art. 2:195a BW (oud) en art. 2:195b BW (oud) in het nieuwe art. 2:192 BW is losgelaten. Dikwijls immers is het een kwestie van juridische techniek en taal of men iets onder art. 2:192 lid 1 onder a BW of onder art. 2:192 lid 1 onder b BW laat vallen.

6 Art. 2:34a BW

Dan maar beter een bepaling als art. 2:34a BW voor de vereniging? Die bepaling heeft het gewoon over 'verbintenissen' die slechts bij of krachtens de statuten aan het lidmaatschap van een vereniging kunnen worden verbonden. Niettemin aarzel ik. De bedoeling van art. 2:192 BW volgens de Wet flex-bv is dat uitsluitend vermogensrechtelijke verplichtingen, oftewel verbintenissen aan het aandeelhouderschap kunnen worden verbonden. Bij bestudering van de literatuur over art. 2:34a BW lijkt dat bij die bepaling net anders te liggen. Art. 2:34a BW moet tegen de achtergrond van art. 2:27 lid 4 onder c BW worden begrepen. Aldaar wordt voorgeschreven dat de statuten van een vereniging moeten bepalen welke verplichtingen de leden tegenover de vereniging hebben, of de wijze waarop zodanige verplichtingen kunnen worden opgelegd. Art. 2:34a BW kan in dat licht zo gelezen worden dat verbintenissen – dus verplichtingen van vermogensrechtelijke aard – slechts bij of krachtens de statuten aan het lidmaatschap kunnen worden verbonden. Voor verplichtingen van niet-vermogensrechtelijke aard zou dat dan

niet het geval zijn, aldus ook Van der Ploeg.¹⁴ In dezelfde zin Overes en – met enige nuances – Rensen.¹⁵

Nu weet ik wel dat de soep niet zo heet gegeten wordt als ik hem nu opdien – het verenigingsrecht bevat dienaangaande tal van waarborgen, waaronder met name art. 2:36 lid 3, eerste volzin, BW, en de redelijkheid en billijkheid van art. 2:8 BW – maar is het niet vreemd dat Boek 2 BW bij de vereniging voor het opleggen verplichtingen van vermogensrechtelijke aard (verbintenissen) strengere eisen stelt dan voor niet-vermogensrechtelijke verplichtingen, die mogelijk veel verder kunnen gaan en veel meer belastend kunnen zijn voor de verenigingsleden?¹⁶ Zie ik het goed, dan is de benadering van art. 2:36 lid 3, tweede volzin, BW juist tegengesteld aan dit uitgangspunt en kan de mogelijkheid tot onmiddellijke beëindiging van het lidmaatschap gemakkelijker worden beperkt bij extra geldelijke verplichtingen (verbintenissen) dan bij andere verplichtingen.

7 Rechtsplichten en verbintenissen?

Wij kennen allemaal de discussie over het onderscheid tussen rechtsplichten enerzijds en verbintenissen anderzijds. Volgens Hartkamp onderscheidt een verbintenis zich van het veel ruimere begrip rechtsplicht doordat een verbintenis ziet op een rechtsbetrekking tussen twee of meer bepaalde personen.¹⁷ Van het andere kamp noem ik met name Eggens¹⁸ en Schoordijk.¹⁹ Hoe interessant de verschillende gezichtspunten verder ook zijn, zij staan als ik het goed zie los van de kwestie die in deze bijdrage aan de orde wordt gesteld. In deze bijdrage gaat het vooral om het onderscheid tussen vermogensrechtelijke verplichtingen of verbintenissen enerzijds en niet-vermogensrechtelijke verplichtingen anderzijds. Het komt mij voor dat dit onderscheid – anders dan het onderscheid tussen rechts-

14 Zie P.L. Dijk & T.J. van der Ploeg, *Van vereniging en stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij* (5de druk), Deventer: Kluwer 2007, nr. 6.4.3. Ik citeer: 'Voor zover het om verplichtingen gaat die geen verbintenissen zijn, heeft ons inziens de algemene vergadering op grond van art. 2:40 BW de bevoegdheid om verplichtingen aan de leden op te leggen, wanneer die bevoegdheid niet aan een ander orgaan is toebedeeld. Weliswaar dient hierover volgens art. 2:27 lid 4c BW in de statuten een bepaling te zijn opgenomen, doch het feit dat deze ontbreekt, ontnemt de algemene vergadering niet de aan art. 2:40 BW ontleende bevoegdheid.' Zie ook Van der Ploeg 1986, p. 192. Maar er wordt ook anders over gedacht.

15 Respectievelijk *Rechtspersonen* (losbl.), art. 34a, aant. 2 en *Asser/Rensen 2*-III*, Deventer: Kluwer 2012, nr. 51.

16 Van der Ploeg 1986, p. 188, wees op de verplichting om dagelijks voor het bestuur te bidden, hetgeen naar hij schrijft het geval is (was?) voor de bewoners van de Fugger-Stiftung in Augsburg.

17 Vgl. laatstelijk Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-I 2008, nr. 8 e.v.

18 J. Eggens, *Iets over den samenhang van verbintenissen uit onrechtmatige daad met die uit andere oorzaak*, WPNR (1923) 2784-2785, *Verzamelde privaatrechtelijke opstellen I*, Batavia: Noordhoff-Kolff 1938, p. 5 e.v. en *Bronnen van verbintenissen*, WPNR (1950) 4158-4160, *Verzamelde privaatrechtelijke opstellen II*, Batavia: Noordhoff-Kolff 1938, p. 236 e.v.

19 Het algemene gedeelte van het verbintenissenrecht naar het Nieuw Burgerlijk Wetboek, Deventer: Kluwer 1979, p. 3 e.v. en 44 e.v. Zie verder de literatuurverwijzingen in Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-I 2008, nr. 8 e.v.

J.B. Huizink

plichten en verbintenissen²⁰ – voor samenwerkingsverbanden als de in Boek 2 BW geregelde rechtspersonen wel degelijk relevant is. Ik heb dat zojuist aangegeven voor het verenigingsrecht in verband met art. 2:34a BW.

8 Terug naar de flex-bv

Ook in het vennootschapsrecht acht ik het zinvol een onderscheid te maken tussen verbintenissen (vermogensrechtelijk) en andere verplichtingen (niet-vermogensrechtelijk). Daarbij zou ik voor wat betreft de notie vermogensrechtelijk aansluiting willen zoeken bij art. 3:6 BW, in welk verband voor het rechtspersonenrecht de aldaar genoemde overdraagbaarheid minder relevant lijkt dan de strekking de rechthebbende (de vennootschap, de medeaandeelhouders of zelfs derden) stoffelijk voordeel te verschaffen. Men realiseert zich overigens dat over de vraag of aan deze omschrijving voldaan wordt discussie mogelijk is. Maar dat er verschil bestaat tussen de op aandeelhouders van een besloten vennootschap rustende kwaliteitseis dat zij de hoedanigheid van meester in de rechten dienen te bezitten enerzijds en een op aandeelhouders rustende statutaire verplichting om rechten te studeren anderzijds, zal wel niemand durven ontkennen.

Ik zou menen dat de kwaliteitseis hoedanigheid van meester in de rechten op grond van art. 2:192 BW volgens de Wet flex-bv, evenals op grond van het geschrapte art. 2:195a BW, in de statuten van de vennootschap moet kunnen worden gesteld. Dat vind ik evenwel niet van het voorbeeld van een op de aandeelhouders rustende verplichting om rechten te gaan studeren. Dat had de wetgever duidelijk tot uitdrukking kunnen brengen door in art. 2:192 BW de term verbintenis te gebruiken. Of – minder fraai – verplichting van vermogensrechtelijke aard. En zelfs met de nu voorliggende verplichting van verbintenisrechtelijke aard valt te leven. Door het onderbrengen van kwaliteitseisen aan het aandeelhouderschap en de aanbiedings- en overdrachtsverplichtingen in art. 2:192 BW vertroebelt het onderscheid tussen verbintenissen en andere verplichtingen in dit verband echter weer. Niet zozeer vanwege de nu voorliggende wettekst als wel vanwege de hierboven aangehaalde toelichting in de nota naar aanleiding van het verslag. Laten we die passage dus maar met een flinke korrel zout nemen.

9 Er leiden meer wegen naar Rome

Eerder schreef Van Veen over deze kwestie.²¹ In het tijdschrift Ondernemingsrecht brak deze auteur een lans voor het beter onderscheiden van statutaire eisen aan het aandeelhouderschap enerzijds en statutaire verbintenissen anderzijds. De eerste hebben geen, de tweede hebben wel een – zoals hij dat noemt – obligatoir karakter. Het zijn verschillende concepten en het verdient zijns inziens aanbeve-

20 Vgl. mijn Bestuurders van rechtspersonen, IVO-reeks, deel 7, Deventer: Kluwer 1989, p. 131-132.

21 Zie voetnoot 5, waaraan ware toe te voegen Van Veens bijdrage Statutaire eisen en verbintenissen: één pot nat?, Ondernemingsrecht 2010 p. 613 e.v.

ling om vanuit het oogpunt van de bescherming van minderheidsaandeelhouders statutaire eisen en statutaire verbintenissen niet op dezelfde wijze te behandelen.

In zijn – oudere – WPNR-artikel signaleert Van Veen net als ik hierboven dat het bij art. 2:192 BW (nieuw) gaat om verbintenissen die aan het aandeelhouderschap kunnen worden verbonden en niet om allerlei andere verplichtingen. Even verderop betwijfelt deze auteur ‘of het systematisch juist is om *andere dan vermogensrechtelijke verbintenissen* [curs. JBH] onverkort te benaderen vanuit art. 192 Ontwerp’.

Ik vind het aardig om te zien dat vanuit verschillende uitgangspunten auteurs tot min of meer dezelfde kritiek op de benadering van statutaire eisen aan het aandeelhouderschap en het opleggen van extra verplichtingen aan aandeelhouders in de flex-bv komen. Het rechtssysteem blijkt opnieuw consistentere dan men zich dikwijls realiseert.

10 Tot slot

Mogelijk anders dan Van Veen ben ik van oordeel dat met het nieuwe art. 2:192 BW best te leven valt en dat het misschien wel goed is om kwaliteitseisen c.a. en verbintenissen in enen te behandelen. Mits men maar voor ogen houdt dat art. 2:192 BW zich niet uitstrekt tot verplichtingen van niet-vermogensrechtelijke aard. Die spelen in het vennootschapsrecht, als ik het goed zie, in vergelijking met het verenigingsrecht overigens ook nauwelijks een rol van betekenis.

En ja, wat tijdens de parlementaire behandeling zoal te berde werd gebracht, doet de wenkbrauwen licht fronsen. Zo gaat het heden ten dage, lijkt het wel steeds vaker. Maar was het niet reeds Bismarck, die een vergelijk trok tussen het wetgevingsproces en het maken van worsten? Het uiteindelijke product spreekt stellig aan, maar je wilt niet weten wat daar allemaal aan vooraf is gegaan.